

METODIKA PRO INTERPRETACI VÝSLEDKŮ BOTANICKÝCH PRŮZKUMŮ NA LOKALITÁCH SE STŘETÝ ZÁJMŮ MEZI ORGÁNY OCHRANY PŘÍRODY A INVESTORY

Jiří Vávra

Počátkem roku 2011 byla vypracována tato metodika určená výhradně pro vnitřní účely společnosti AQUATEST a.s. Jejím smyslem je sjednocení interpretace výsledků floristických průzkumů prováděných v rámci biologických průzkumů a hodnocení podle zákona č. 114/92 Sb. v platném znění.

Autor metodiky na svých webových stránkách zpřístupňuje obdobnou metodiku pro hodnocení zachovalosti a původnosti biotopů na základě detailní analýzy motýlí fauny posuzované lokality.

Analýzy vegetačního krytu s použitím geobotanických studií by měly být samozřejmostí při každém případě řešení sporu mezi orgány ochrany přírody a investorským záměrem. Pro posuzování ohroženosti a přírodovědecké či ochranné hodnoty jednotlivých typů biotopů dříve sloužila publikace kolektivu autorů MORAVEC J., BALÁTOVÁ-TULÁČKOVÁ E., BLAŽKOVÁ D., HADAČ E., HEJNÝ S., HUSÁK Š., JENÍK J., KOLBEK J., KRAHULEC F., KROPÁČ Z., NEUHÄUSL R., RYBNÍČEK K., ŘEHOŘEK V. & VICHEREK J. 1995: Rostlinná společenstva České republiky a jejich ohrožení (Red list of plant communities of the Czech Republic and their endangerment). Severočeskou přírodou, Litoměřice, 2. vydání, 206 str. S ohledem na vývoj znalostí v oboru geobotaniky je nutno doporučit tuto publikaci konfrontovat s nejnovějšími poznatky přístupnými v pracích:

CHYTRÝ M. (ed.) 2007: Vegetace České republiky, 1. Travinná a keříčková vegetace. Vegetation of the Czech Republic, 1. Grassland and Heathland Vegetation. Academia, Praha, 526 str.

CHYTRÝ M. (ed.) 2009: Vegetace České republiky, 2. Ruderální, plevelová, skalní a suťová vegetace. Vegetation of the Czech Republic, 2. Ruderal, Weed, Rock and Scree Vegetation. Academia, Praha, 520 str.

CHYTRÝ M. (ed.) 2011: Vegetace České republiky, 3. Vodní a mokřadní vegetace. Vegetation of the Czech Republic, 3. Aquatic and Wetland Vegetation. Academia, Praha, 827 str.

CHYTRÝ M. (ed.) 2013: Vegetace České republiky, 4. Lesní a křovinná vegetace. Vegetation of the Czech Republic, 4. Forest and Scrub Vegetation. Academia, Praha, 551 str.

případně v dalších geobotanických studiích.

Praxe autora získaná v průběhu více než 15 let na desítkách řešených případech posuzování vlivů staveb na přírodní prostředí, konkrétně na jeho živou složku, ukazuje nezbytnost zhodnocení i údajů o druhovém složení porostů získaných na základě botanického průzkumu. Autor biologických průzkumů tak získá další nástroj, který mu umožní exaktněji hodnotit výsledky terénních prací.

Předkládaná metodika je spolu s metodikou hodnocení původnosti a zachovalosti biotopů na základě analýzy motýlí taxocenózy, kterou autor publikoval v roce 2008, druhým nástrojem pro exaktnější hodnocení výsledků biologického průzkumu. Jak ukazuje praxe, takto interpretované a předkládané výsledky průzkumů jsou všemi zúčastněnými stranami – developery, investory, orgány ochrany přírody – chápány jako mnohem důvěryhodnější podklady pro další rozhodování.

Praxe minulých let ukázala, že metodika je použitelná i pro hodnocení druhového složení porostů v jakýchkoliv jiných případech, kde je centrum zájmu v hodnocení kvality porostů. Směřuje pozornost na cenné druhy, kterým je třeba věnovat pozornost např. při realizaci managementových opatření (sečení či pastva nelesních porostů) nebo při vyhlásování nových chráněných území či území jakkoliv cenných, ohrožených případně zanedbanou údržbou nebo stojících zcela mimo centrum jakéhokoliv zájmu, přitom vyvíjejících se k cenným biotopům vzácně se vyskytujícím v podmínkách České republiky. Mám na mysli konkrétně zcela nově člověkem vytvořené biotopy na výsypkách, opuštěných dolech, odvalech, odkalištích elektráren apod.

POPIS METODIKY

Přílohou tohoto textu je tabulkový přehled rostlinných druhů, které byly za mnohaleté působení autora zaregistrovány na plochách, na nichž proběhly botanické průzkumy v souvislosti buď s přípravou nějakého stavebního záměru, nebo v souvislosti s přípravou nově vyhlásovaneho chráněného území. Tento soupis není možno chápat jako konečný, jde o seznam, který je průběžně rozšiřován o další druhy, tak jak jsou zjišťovány na dalších řešených lokalitách. Stávající seznam obsahuje 1112 druhů cévnatých rostlin. Obsahuje druhy především západní a střední části České republiky, neobsahuje druhy horské a druhy panonské oblasti. Převládají druhy, se kterými je možno se běžně setkat při průzkumných pracích v místech, kam nejčastěji směřuje pozornost developerských společností a firem.

Názvosloví vychází z publikace KUBÁT K., HROUDA L., CHRTEK J. jun., KAPLAN Z., KIRSCHNER J. & ŠTĚPÁNEK J. (eds.) 2002: Klíč ke květeně České republiky, Academia, Praha, 928 str., případně DANIHELKA J., CHRTEK J. et KAPLAN Z. 2012: Checklist of vascular plants of the Czech Republic, *Preslia*, 84: 647-811. Poslední úprava názvosloví a kategorie ohrožení či ochrany druhů byla provedena s použitím publikace GRULICH V. & CHOBOT K. (eds.) 2017: Červený seznam ohrožených druhů České republiky, Cévnaté rostliny. Red list of threatened species of the Czech Republic, *Vascular plants. Příroda*, 35, 178 str.

Jednotlivé rostlinné druhy jsou hodnoceny z pohledu jejich stanovištních nároků (síly vazby ke stanovišti), schopnosti osidlovat náhradní stanoviště, rozšíření v České republice a vzácnosti. Druhy jsou rozděleny do čtyř kategorií podle těchto pravidel:

Charakteristika druhu	Kategorie
Druh eurytopní, široce rozšířený, rostoucí i na náhradních stanovištích	IV
Druh eurytopní, rozšířený, preferující původní stanoviště	III
Druh stenotopní, avšak rozšířený, nepříliš vzácný	II
Druh stenotopní, lokální, vzácný	I

Soupis druhů cévnatých rostlin s vyznačením jejich indikační hodnoty (IH) je prezentován v příložené tabulce.

TŘI PŘÍKLADY Z PRAXE

Jako ukázka aplikace metodiky jsou uvedeny výsledky floristických průzkumů ze tří lokalit zcela odlišného charakteru – ruderálního porostu na rekultivované skládce v Praze, břehového porostu potoční olšiny na Voticku a kvalitní mokřadní bezkolencové louky na Benešovsku:

Biotop	Druhů	I	%	II	%	III	%	IV	%
Skládka	206	0	0	0	0	18	8,74	188	91,26
Olšina	205	0	0	23	11,22	100	48,78	81	39,51

Biotop	Druhů	I	%	II	%	III	%	IV	%
Louka	309	6	1,94	51	16,50	134	43,37	118	38,19

Na základě hodnocení provedeného na mnoha řešených lokalitách byly stanoveny hranice procentuálního zastoupení rostlinných druhů jednotlivých kategorií, které slouží k rozdělení hodnocených biotopů podle jejich původnosti a zachovalosti:

Biotopy jsou rozděleny do těchto kategorií:

Kategorie 1 – kvalitní a zachovalé biotopy blízké přirozeným stanovištím

Biotopy s významným zastoupením stenotopních druhů (kategorie I a II) nad 20 %, s účastí druhů vzácných, případně legislativně chráněných, eurytopní druhy kategorie III převažují nad eurytopními druhy kategorie IV. Tyto biotopy, po zvážení dalších údajů z ostatních vědních oborů, zasluhují pozornost orgánů ochrany přírody. V odůvodněných případech zasluhují legislativní ochranu.

Tomuto případu se velice blíží uvedený příklad bezkolencové louky na Benešovsku.

Kategorie 2 – mírně narušené a středně zachovalé biotopy slabě ovlivněné lidskou činností, tato lidská činnost může být chápána jako podmínka jejich trvalé existence

Biotopy se zastoupením stenotopních druhů (nejčastěji kategorie II) nad 10 %, druhy kategorie I mohou chybět, se zastoupením druhů kategorie III převažujícím nad eurytopními druhy kategorie IV. Rovněž tyto biotopy zasluhují pozornost orgánů ochrany přírody. Ochrana cenných biotopů této kategorie by měla být dávana přednost před investorskými záměry.

Do této kategorie spadá uvedený příklad potoční olšiny na Voticku.

Kategorie 3 – významně narušené biotopy s druhovým složením ochuzeným lidskou rušivou činností

Biotopy s nízkým zastoupením stenotopních druhů (nejčastěji pod 10 %), případně bez nich, s eurytopními druhy kategorie III převažujícími nad eurytopními druhy kategorie IV.

Kategorie 4 – biotopy zdevastované lidskou činností či člověkem uměle vytvořené s druhovým složením ochuzeným lidskou rušivou činností

Biotopy bez přírodovědeckých hodnot, s převahou eurytopních druhů IV. kategorie nad eurytopními druhy III. kategorie, většinou bez účasti stenotopních druhů I. a II. kategorie, pokud jsou zastoupeny, nevytvářejí většinou stabilní populace a jejich výskyt na stanovišti je většinou dočasný. Jejich ochrana, většinou izolovaných individuů, spadá do kompetence orgánu ochrany přírody.

Tomuto typu biotopu odpovídá biotop skládky v Praze.

Poznámky:

Při hodnocení kvality a zachovalosti biotopů nerozhoduje druhová bohatost posuzovaného biotopu. Mnohé nepůvodní biotopy mohou být druhově relativně bohaté, což je však důsledek časného stadia sukcesního procesu, v němž nejsou ustálené vztahy mezi populacemi jednotlivých druhů. Příkladem slouží modelová lokalita skládky v Praze, na níž byl zaregistrován stejný počet druhů jako na relativně zachovalém biotopu potoční olšiny.

Faktická legislativní ochrana druhu či jeho zařazení do některého z Červených seznamů, které existují v České republice, neopravňují k zařazení biotopu do vyšší kategorie. Ochrana zákonem chráněných druhů vyskytujících se na hodnocených biotopech musí být

řešena nad rámec této metodiky, v souladu s platnou legislativou, případně v souladu s doporučeními orgánů ochrany přírody v případě druhů obsažených v Červených seznamech ohrožených druhů České republiky.

RNDr. Jiří Vávra, CSc.

geobotanika

floristika

biologické průzkumy

hodnocení dle zákona č. 114/92 Sb.

a vyhlášky č. 142/2018